

98 . Oarda de Jos | Comuna: Alba Iulia | Județ: Alba | Punct: Situl NR. 6 (Km 6+050 – Km 7+050), Lotul 1 - Autostrada Sebeș – Turda | Anul: 2017

Anul: 2017

Cod RAN: 1053.04, 1053.03

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Neatribuit

Autori: Beatrice Ciută, Marius Mihai Ciută, Călin Șuteu, Radu Totoianu

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Muzeul Municipal "Ioan Raica" Sebeș

Raport

Campania anului 2017, de cercetare preventivă a Sitului nr. 6 (km. 6 + 050 - km 7 + 050), din cadrul Lotului nr. 1 al Autostrăzii Sebeș-Turda, a abordat sectoarele de sit rămase necercetate la finalul campaniei 2016, respectiv suprafața asfaltată (amprenta șoselei) a DJ 107C (B3 = 726 mp), precum și cele două „insule” pe care s-au aflat stâlpii de medie tensiune (C1 și C2 = 310 mp), în total 1036 mp (fig. 1). Acestea au fost cercetate preventiv în anul 2017, după îndepărtarea celor doi stâlpi și realizarea devierii ocolitoare sudice a DJ 107C, în dreptul pasarelei peste DJ 107C, extremitatea de sud a podului peste Mureș.

Situl a fost delimitat prin Raportul de evaluare arheologică de teren, de către un colectiv al Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia -nota 1(fig. 1). Așa cum a fost conturat în Evaluarea arheologică de teren, Situl nr. 6 suprapune parțial (traversa sud-nord) ansamblul de situri arheologice Limba-Oarda de Jos (cod LMI AB-s-B-00035, cod RAN 1106.01-05) - aflat în curs de cercetare sistematică -nota 2, fiind localizat integral în teritoriul administrativ al localității Oarda de Jos, actualmente cartier al mun. Alba Iulia. Întreaga suprafață identificată prin diagnoză ca sit arheologic, se află în arealul extravilan, ea fiind afectată de diverse activități antropice recente: magistrala de gaz metan; linia de curent electric de medie tensiune; DJ 107C, ultimele două traversând situl, de la est la vest, în zona sa nordică; lucrări agricole etc.. Sectorul de autostradă (amprenta) pentru care s-a solicitat descărcarea de sarcină arheologică (Situl nr. 6), a avut o lungime de 1 km și o suprafață de 107.550 mp situați între limita sud-estică a localității Oarda de Jos și lunca Mureșului. Proiectul autostrăzii a prevăzut coborârea traseului pe pantele Dealului Barbului (Bercului), dinspre sud-vest spre nord-est, spre sectoarele ȘesuOrzii, Vărăria și Bordane, situate în imediata apropiere a luncii Mureșului (fig. 1). În urma executării diagnozei intruzive - prin excavarea a 12 + 4 secțiuni-magistrale, paralele și perpendiculare pe traseul proiectului - în scopul delimitării certe a ariei depunerilor arheologice, s-a constatat faptul că sectoarele extreme ale sitului delimitat inițial s-au caracterizat prin lipsa oricăror depuneri sau intervenții antropice de interes arheologic, s-a procedat la sectorizarea sitului rezultând astfel 3 sectoare distincte -nota 3: Zona 1 reprezentând extremitatea sudică (km. 6 + 050 – 6 + 600 = 70.290mp); Zona 2 reprezentând extremitatea nordică (km. 6+900 - 7+050 = 6.403mp) și Zona 3, cea care a conținut efectiv depuneri arheologice care au făcut obiectul cercetării efective (km 6 + 600 – 6 + 930 = 30.895 mp)(fig. 1-2). Zona 3, suprapune, în fapt, o parte (secvență) a sitului neolitic Limba-Oarda de Jos și este compusă, la rândul ei, din mai multe sectoare: Sector A - Bordane și Vărăria la nord de DJ107C (3547 mp); Sector B - DJ107C cu zona de protecție (1946 mp) și Sector C - Șesu Orzii (25401,17 mp), la sud de DJ 107C.

Cercetarea arheologică preventivă din anul 2017 -nota 4- avizată prin Autorizația de cercetare preventivă nr. 1 din 08.01.2016, emisă de Ministerul Culturii - a fost efectuată pe parcursul a două intervale distincte de timp: 5 – 24 martie 2017, respectiv 8-24 octombrie 2017.

Strategia de abordare, prin săpătură, a celor trei sectoare rămase necercetate a fost condiționată de mai mulți factori, după cum urmează: specificul depunerilor arheologice (adâncimea de relevare, grosimea, caracteristici); specificul morfologic al sectorului (pantă, loc drept, zonă accidentată etc.); momentul în care a fost abordat sectorul prin săpătură; strategia de evacuare a pământului excavat, uneori pe suprafețe de mari dimensiuni; disponibilitatea logistică a beneficiarului (forța de muncă existentă implicată în săpătură); evoluția condițiilor meteorologice; existența unor zone protejate de altă natură decât cea arheologică (zone de protecție ale DJ 107C, zone de protecție ale stâlpilor de medie tensiune etc.). Faptul că situl arheologic nr. 6 este traversat de DJ 107C, de la est spre vest, pe o lungime de cca. 100 de metri a impus succesiunea cercetărilor preventive din preajma acestuia -nota 5.

Au fost executate 3 de unități de cercetare (UC 42-44), de diferite dimensiuni și forme, însumând 1036 m.p. (UC 42 = B3 = amprenta DJ107C; UC 43-44 = C1 și C2 = insule ale stâlpilor de curent electric fiind relevate și cercetate 28 de complexe arheologice -nota 6, de diferite tipuri și dimensiuni, aparținând epocii neolitice (neolitic timpuriu și neolitic dezvoltat).

Ca parte a strategiei de cercetare preventivă a sitului, pentru corecta raportare spațială a unităților de cercetare, a carourilor și a complexelor de locuire, a fost utilizat gridul general al sitului arheologic, respectiv caroierea completă, utilizând unități de 10 x 10 m, dispuse în tabla de șah (notate cu litere majuscule pe orizontală de la est (dreapta) la vest (stânga) și cifre arabe pe verticala nord-sud sud-jos), pentru ca orice locație din interiorul sitului să poată fi raportată pe axele de orizontalitate (x și y), completată cu datele de nivelment topografic (cote altimetrice), utilizând sistemul Stereo 70 (cote de înălțime, date în funcție de nivelul Marii Negre). Gridul a fost marcat efectiv în teren cu țărșuri din lemn, înfipti în pământ la colțurile carourilor, fiind vopsiți în culori ușor de remarcat (alb-roșu-verde). S-a căutat realizarea, pe cât posibil, unei racordări a gridului actual cu caroierea topografică anterior existentă (efectuată în anul 1995) -nota 7.

Documentarea completă a tuturor contextelor arheologice (stratigrafie, complexe, planimetrie, cote altimetrice etc.), a reprezentat unul din principalele obiectivele ale cercetării arheologice preventive. Astfel, metodele tradiționale (fotografia, filmul, desenul, fișa de context etc.) au fost completate de datele oferite de tehnicile moderne din domeniul topografic (GPS, GIS), precum și din domeniul fotogrammetriei, respectiv a termo fotografiei.

Fiecare context cultural - reprezentând fie nivel de locuire, fie amenajări specifice habitaționale etc. - a fost identificat, conturat, delimitat, fixat în coordonate GPS, fotografiat, demontat pe jumătate (cross-section), din nou fotografiat, desenat, ulterior demontat (golit), prin recuperarea integrală a informației arheologice - utilizând fișa de context - dar și a materialelor arheologice, în fine, fotografiat la final -nota 8. Metoda a fost obligatorie mai ales acolo unde aglomerarea habitațională a fost înregistrată ca fiind accentuată, având frecvent cazuri în care complexe de tip adâncit (dar nu numai!) s-au intersectat.

Materialele din complexe, dar și din strat, au fost recuperate integral, uzând de criteriile de spațialitate (coordoanatele orizontale și verticale), dar și cu trimitere la apartenența lor stratigrafică și culturală. Ele au fost depuse în pungi de plastic, pe criteriile mai sus amintite, fiecare pungă având biletul propriu, care precizează, în integralitate, datele de identificare ale entității contextuale din care au fost recuperate: șantier, sector, unitatea de cercetare, caroul topografic, caroul intern (caroul interior celui topografic, de 2 x 2 m, unde a fost vorba exclusiv de strat arheologic), nr. complexului, coordoanatele topografice (adâncimea de conturare, adâncimea maximă de golire) data, alte date de identificare, observații, nr. de catalog. Practic, fiecare bilet din pungi își găsește, prin analogie, numărul în cadrul catalogului de bilete de șantier, făcând astfel mult mai coerentă (și, evident, mai ușoară!), identificarea și interpretarea materialelor din pungi. Materialele speciale (plastica, uneltele din os, corn și piatră, vasele întregi, fragmentele ceramice cu pictură etc.) au fost depuse în pungi și cutii speciale, cu bilete cu date suplimentare, cuprinse într-un catalog separat, cu trimitere la datele spațiale.

Toate materiale arheologice au fost transportate și depuse în depozitul Muzeului „Ioan Raica” din Sebeș, o estimare primară a cantității totale recuperate (în campaniile 2016-2017) fiind de cca. 6 tone! Acestea au parcurs, în linii mari, primele etape ale prelucrării: spălare, curățare, întregire (restaurare-conservare), depunere în cutii speciale, fotografiere (parțial), desinare (parțial) etc.

Cercetarea preventivă a sitului 6 din campania 2017 a confirmat, cunoștințele anterior existente cu

privire la identitatea (apartenența) cultural-cronologică a depunerilor arheologice din acest areal, cu privire la succesiunea lor, la specificul depunerilor pentru diversele sectoare în parte -nota 9, respectiv cu privire la specificul conținutului material al acestora -nota 10. Au fost obținute însă foarte multe date și informații noi, cu privire la distribuția spațială a locuirilor neolitice, cu privire la caracteristicile geo-morfologice ale arealului și implicațiile evoluției acestora asupra locuirilor neolitice, cu privire la distribuția spațială a sectoarelor cu diverse destinații ocupaționale.

În sectorul B3 (Zona 3, sector B – amprenta DJ107C) au fost surprinse cele mai multe date și informații inedite. Deoarece situația depunerilor stratigrafice era deja bine cunoscută, iar caracterul succesiunilor de depuneri preistorice s-a dovedit a fi mai complex, cercetarea arheologică a avut mai degrabă un caracter sistematic. Au fost surprinse, în unele situații, vechile profile stratigrafice, care au fost astfel reevaluate. Complexele cercetate, în număr de 22, au fost dispuse într-un plan topografic prelucrat pe niveluri (GIS), suprapus ulterior pe Ortofotoplanul sectorului. Au fost surprinse inclusiv complexe golite în campania lunii noiembrie 2016 (B1 și B2).

A fost cercetată și documentată locuirea Starčevo-Criș târzie (faza IIIB), precum și cele două faze de locuire vinčiene timpurii, prima caracterizată în principal prin locuințe adâncite, formate din mai multe gropi grupate (cuiburi), intersectate, în vreme ce în cea de a doua predomină tipul de locuință de suprafață, cu platformă, de mari dimensiuni (6 x 8 m), cu pereți din chirpici și armătură din nuiiele și pari. Atât în cazul B3 cât și în cazul C1 și C2, depunerile arheologice se aflau la adâncimi între 1 și 1,5 m – în unele locuri chiar aproape 2 m – acest strat de sol acumulându-se ca urmare a fenomenului de eroziune de pantă, extrem de activ pe argilele impermeabile de pe versanți. Suprafața totală a șoselei DJ 107C afectată de proiect, pe o lungime de ca 80 m, împreună cu rigolele, a fost de 726,11 mp, fiind cercetată integral (UC 42), respectiv surprinse 22 de complexe de locuire (Cpx. 583-605).

În sectorul C1 (UC 43), stratul arheologic este de cca. 1,8-2,0 m de la suprafață. Situația stratigrafică din acest sector era deja bine cunoscută, fiind caracterizată prin cele două depuneri succesive aparținând locuirilor Vinča timpurii (ambele de fază A). Deasupra acestora, se afla un strat de depuneri deranjate în urma fenomenelor de eroziune de pantă, cu materiale neolitice în poziție secundară. A fost posibilă urmărirea evoluției caracteristicilor morfologice ale terenului din preistorie, dar și surprinderea în integralitate dar și pe martori stratigrafici, a complexelor de locuire sau a amenajărilor specifice diverselor epoci istorice. Deoarece situația depunerilor stratigrafice era deja bine cunoscută, iar caracterul succesiunilor de depuneri preistorice s-a dovedit a fi mai complex, cercetarea arheologică a avut, în acest sector, mai degrabă un caracter sistematic. După îndepărtarea stratului vegetal, de cca. 30 cm, de pe toată suprafața C1, s-a îndepărtat stratul cu materiale în poziție secundară (rulate), cu o grosime de cca. 80-100 cm. (stratul negru de sol, nederanjat recent, rezultat al procesului de eroziune de pantă cu materiale în poziție secundară). Îndepărtarea acestor două prime straturi de pe C1 a fost efectuată mecanic, până la adâncimile precizate mai sus (0,70 – 0,80 m) iar apoi manual, prin adâncirea succesivă cu niveluri de săpare de 20-25-30 de cm., urmată de răzuirea suprafețelor, identificarea și delimitarea complexelor, documentarea foto și grafică (la conturare, etape de golire-dezvelire intermediare, cross-section) etc, iar la final, dezvelirea integrală. Materialele relevate au fost documentate, apoi ridicate, integral, pe unități de cercetare, carouri topografice, carouri interne (2 x 2 m), complexe, contexte, fiind depuse în pungi cu mențiunea coordonatelor spațiale (cota la conturare, cota la golire) și culturale. La adâncimea de 1-1,20 m au început să se profileze, pe o suprafață care acoperea întreaga arie a C1, resturile unui complex de locuire, surprins sub forma părții superioare a unor fragmente masive de chirpici ars și pietre de râu. Aici a fost surprinsă și cercetată integral o locuință de suprafață aparținând neoliticului timpuriu (cultura Vinča, faza A), cu o serie de elemente de arhitectură, inventar material, planimetrie, surprinse contextual.

Dezvoltată pe o suprafață totală de peste 85 mp., locuința de suprafață (Cpx. 606, fig. 4a-b) s-a dovedit a avea o formă rectangulară cu o prelungire spre vest (sub forma unei construcții de tip absidat, similar cu o altă locuință de suprafață cercetată în anul 1996, aflată la mică distanță). În zona acestei prelungiri a fost descoperită o vatră fățuită, cu gardină, bine conservată (raritate pentru epoca neolitică). Au fost surprinse gropile stâlpilor de susținere a pereților și a acoperișului locuinței precum și fragmente masive de chirpici ars, cu amprente de stâlpi, de pari și chiar de frunze. Forma locuinței a fost relevată de aceste gropi de stâlpi (fig. 4). Au fost reconstituite modalitățile de prăbușire a pereților, îndeosebi spre interior. Au fost

descoperite peste 25 de vase sparte in situ (fig. 5) protome de vase cu reprezentări antropomorfe (fig. 6), 3 capace de vase cu reprezentări prosopomorfe, o amuletă fragmentară din scoică *Spondyllus* (fig. 7), greutate din ceramică (fig. 8), topoare din piatră șlefuite, unelte din silex, din os și corn, rășnițe de grasie calcaroasă etc..

Complexul a fost cercetat integral, documentat, a fost realizat un relevu general utilizând tehnica fotogrammetriei, iar ulterior demontat, fiind prelevate separat toate artefactele, probe de sol, rășnițele, fragmentele de vatră și gardină, fragmentele de pereți etc.

După demontarea integrală a locuinței, în urma adâncirii cu încă cca. 60 de cm., au fost conturate trei complexe adâncite (gropi: Cpx. 607-609), care au oferit un material arheologic foarte bogat și variat. Chiar dacă din punct de vedere cultural acestea aparțin tot fazei A a culturii Vinča, inventarul material pledează pentru o încadrare mai timpurie a lor în cadrul fenomenului cultural (prima fază de locuire Vinča de la Limba-Oarda de Jos). Caracteristica tipologico-stilistică a materialului ceramic, precum și a plasticii antropomorfe, destul de bogate (4 idoli antropomorfi), pledează pentru încadrarea fazei de locuire a complexelor în prima etapă a locuirii Vinča A (probabil Vinča A2), în vreme ce materialele din locuința d suprafață pledează pentru cea de a doua fază de locuire Vinča (probabil Vinča A3 sau A3-B1). Materialele ceramice sunt extrem de unitare, ca formă, tehnică de decorare, tip de ornament tip de ardere etc. Ambele faze de locuire Vinča au fost documentate și pe profilele stratigrafice obținute.

În acest sector nu au fost sesizate, deocamdată, materiale ceramice Starčevo-Criș (faza IIIB - policromia), dovedind faptul că unele complexe de locuire neolitice timpurii au fost afectate de complexe adâncite Vinciene.

În sectorul C2 (UC.44), s-a procedat la surprinderea sterilului arheologic ce apare destul de sus, la cca. 0,50 m, în colțul din sud-est, și evoluează mai adânc, până la 1,8 m în colțul de nord-vest. În această suprafață nu au fost surprinse complexe arheologice, fiind cercetată doar o parte dintr-un complex adâncit (groapă) care fusese surprins în profilul de vest, în timpul campaniei din anul 2016.

*

Cantitatea și calitatea materialelor arheologice surprinse și prelevate, chiar dacă nu a surprins - cercetările anterioare atrăgând atenția asupra acestui aspect - a fost una cu adevărat impresionantă, complexe de locuire fiind cele care au oferit un deosebit de bogat material ceramic, litic și resturi faunistice. Impresionante sunt rășnițele pentru procesarea cerealelor dar și pentru prepararea pigmentilor minerali (ocru), bucraniile de bovine (Boss Primigenius și Boss Taurus), dar și de cervide și ovicaprine, uneltele din corn și din os, cantitatea mare de lame și așchii din obsidian și silex.

Un alt element specific al locuirii comunităților vinčiene timpurii de la Limba-Oarda de Jos, confirmat și prin cercetarea preventivă din anul 2017, este cel al numărului extrem de mare al reprezentărilor plastice în și din ceramică. Un număr de 8 astfel de piese se adaugă celor peste 350 de reprezentări plastice antropomorfe, întregi sau fragmentare, la care se adaugă zeci de capace prosopomorfe și reprezentări plastice prosopomorfe în relief, de mari dimensiuni, pe pereții unor vase ceramice, precum și zecile de „altărașe” cu protome antropomorfe sau zoomorfe, ce păstrează uimitor de bine culoarea în crustașilor roșii (ocru) și albe, sunt cele care confirmă o teorie deja enunțată anterior - nota 11, cu privire la locul și rolul pe care l-a jucat așezarea vinčiană de la Limba-Oarda de Jos în cadrul locuirilor vinčiene timpurii de pe valea Mureșului Mijlociu.

Cercetarea preventivă a Sitului nr. 6, al Autostrăzii Sebeș-Turda este pe deplin încheiată, prelucrarea materialelor, datelor și informațiilor obținute în cadrul cercetării preventive din Situl nr. 6 al Lotului 1 din Autostrada Sebeș-Turda fiind în desfășurare, cantitatea și calitatea acestora făcând ca valorificarea să devină un proces îndelungat.

Bibliografie

- C. Kacsó, Revista Bistriței, 7, 1993, p.32 și urmât., pl.12-13.

Informații suplimentare online

[Raportul 6044 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
